

بند «ه» تبصره سه، در بوته آزمایش: کاربرد روش تحلیل سلسله مراتبی در گزینش پروژه‌های متقاضی تسهیلات اشتغال زایی

نویسنده گان: دکتر سید حبیب الله طباطبائیان*
مهدی عبدیان**

چکیده

در این مقاله کوشیده ایم تا نتیجه استفاده عملی از یک مدل تحلیل سلسله مراتبی قطعی^۱ در زمینه اولویت‌بندی پروژه‌های اشتغال‌زایی برای متخصصان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی را تشریح نماییم. این پروژه‌ها، توسط متقاضیان استفاده از تسهیلات بند «ه» تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کشور به دبیرخانه این کمیته رسید و سپس به کمک مدل ریاضی که با اتکا به دیدگاه‌ها و نظرات اعضای دبیرخانه طراحی گردیده بود، تجزیه و تحلیل گردید. به منظور آشنا نمودن مدیران

* کارشناس ارشد دفتر همکاری‌های فن‌آوری ریاست جمهوری
** کارشناس ارشد صنعت هوایی و مواد

کشور با این مدل، روش تحلیل سلسله مراتبی را به اختصار معرفی کرده ایم. در پایان نیز نتایج کاربرد و تأثیر مدل فوق در چگونگی گزینش پروژه‌های متقاضی برخورداری از تسهیلات موضوع بند «ه» تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کشور توسط دبیرخانه تبصره مذکور، بررسی شده و راهبردهایی برای بهبود استفاده از مدل های مشابه در کشور معرفی نموده ایم.

مقدمه

هر تصمیم‌گیرنده‌ای، با توجه به موقعیتی که با آن مواجه می‌گردد، با مسائل فراوانی سر و کار پیدا می‌کند که برای تصمیم‌گیری در مورد آنها معمولاً با چندین معیار متضاد روبه‌رو می‌شود. این مسائل از مشکلات متداول یک خانواده همانند خرید خودرو تا مواردی همچون بودجه تخصیصی به پروژه‌های ملی که کل کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد، متغیر می‌باشند. برای مثال، در خرید خودرو، معیارهایی چون قیمت، راحتی، میزان مصرف سوخت، ایمنی، هزینه تعمیر و نگهداری، استهلاک و غیره دخیل می‌باشند. انتخاب یک شغل ممکن است به مواردی چون قدر و منزلت، موقعیت اجتماعی، دستمزد، فرصت های شغلی، موقعیت کاری و مانند آن بستگی داشته باشد. زمانی که مسئله امنیت ملی مطرح باشد، تصمیم‌گیرنده باید صدها مورد بحرانی درخواست ارتش را اولویت‌بندی نماید. فرض کنید که هزینه تأمین کل درخواست ارتش بیش از دو برابر بودجه سالانه تخصیص داده شده باشد. در این صورت، اولویت‌بندی چنین مواردی ممکن است براساس معیارهایی چون آمادگی دفاعی، حمایت نظامی، سهولت پشتیبانی، قابلیت عملیاتی و هزینه صورت پذیرد. حال با توجه به اهمیت تصمیم‌گیری، مدل تحلیل محیط اطلاعات را توضیح می‌دهیم.

۱. تحلیل محیط اطلاعات^۱

این روش، در سال ۱۹۷۸ توسعه داده شد تا بدین وسیله امکان ارزیابی کیفیت عملکرد واحدهای تصمیم‌گیر در سازمان فراهم آید. در این روش، میزان کارایی گروه با مقایسه واحدهای مشابه سازمانی براساس چگونگی عملکرد ایشان درخصوص موضوع های مختلف سازمانی، مورد سنجش قرار می‌گیرد (چارنس، کوپر و رودز، ۱۹۷۸).

تا این جا کوشیدیم تا در نگاهی اجمالی، یک دسته‌بندی کلی از مدل‌ها و روش‌های سنجش و ارزیابی را بررسی کنیم. همان‌طور که گفتیم، هر یک از روش‌های فوق، بسته به شرایط محیطی و ترجیحات تصمیم‌گیرندگان، می‌توانند برای حل مشکل خاصی مورد استفاده قرار گیرند. در دبیرخانه بند «ه» تبصره سه، با توجه به ملاحظات زیر، مدل تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) گروهی به‌کار گرفته شد.

۱. اگرچه اطمینان از واجد شرایط بودن پروژه‌های معرفی شده ضروری به نظر می‌رسید، اما با این حال، لازم است پروژه‌های واجد شرایط ارزیابی مقایسه‌ای بشوند.

۲. در بررسی ترجیحات، لازم است میزان اهمیت همه پروژه‌ها مشخص شود.

۳. در بررسی پروژه‌ها، میزان اهمیت هر یک از پروژه‌ها نقش مؤثری در تصمیم‌گیری دارد و تنها شناخت بهترین پروژه کافی نیست.

۴. تصمیم‌گیرندگان به معیارهای تصمیم‌خود آشنایی کافی دارند و معمولاً از گزینه‌ها اطلاعات کمتری در دسترس است.

۵. در سنجش اهمیت پروژه‌ها، میزان اهمیت هر پروژه مهم است، و در عین حال، معیارهای تصمیم‌گیری ساختاری سلسله‌مراتبی دارند.

اگر چه مدل تحلیل سلسله‌مراتبی قطعی برای تحلیل اطلاعات متقاضیان دریافت وام مورد استفاده قرار گرفت، لکن به دلیل محدودیت مقایسه‌های انسانی به هنگام افزایش گزینه‌ها به بیش از ۷ یا حداکثر ۹ مورد، در مرحله مربوط به محاسبه امتیاز پروژه‌ها، روش جمع ساده اوزان^۱ مورد استفاده قرار گرفت. بدین روی، این جا مدل به کار رفته، AHP_SAW نامیده می‌شود. به منظور رعایت اختصار ضمن چشم‌پوشی از ذکر محاسبات انجام شده، تنها مراحل اصلی حل مسئله را در زیر بیان کرده ایم.

۱. تعیین گزینه‌ها (جمع‌آوری مقطعی درخواست‌های استفاده از تسهیلات از متقاضیان).

۲. تعریف سطوح کرانه‌ای، شامل رعایت شرایط الزامی برای متقاضیان (این مرحله لزوماً جزو مراحل

AHP نیست).

۳. تأیید اولیه گزینه‌های قابل قبول که واجد شرایط کلی آیین نامه هستند.
۴. تعریف معیارهای اصلی در اولویت بندی متقاضیان.
۵. ترسیم درخت سلسله مراتبی تصمیم گیری .
۶. انجام مقایسات زوجی بین معیارها) توسط هر یک از اعضای کمیته).
۷. بررسی سازگاری مقایسات انجام شده.
۸. محاسبه ماتریس مقایسات زوجی کمیته.
۹. محاسبه اوزان هر یک از معیارها در درخت تصمیم گیری.
۱۰. اختصاص امتیاز هر پروژه بر اساس اطلاعات گردآوری شده از پروژه.
۱۱. تعیین امتیاز نهایی هر پروژه(تقاضای درخواست وام).
۱۲. انجام تحلیل حساسیت بر روی نتایج به دست آمده برای تسهیل تصمیم گیری در کمیته تصویب.

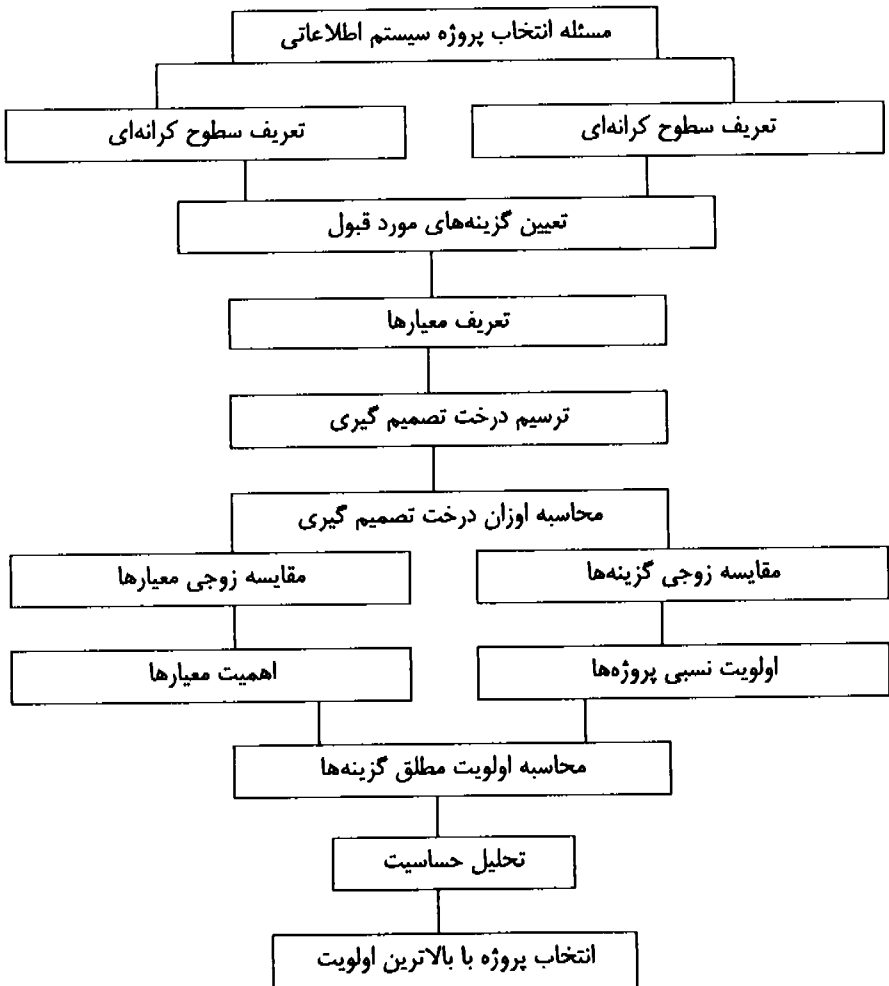
صورت کلی مراحل فوق و چگونگی ارتباط آنها در شکل (۱)، نیز آمده است.

قبل از بحث در مورد نتایج حاصل، لازم است به منظور آشنایی بهتر خواننده گرامی با هدف از اعطای تسهیلات اشتغال زایی به متخصصان کشور، دستور العمل اجرایی این تسهیلات نیز معرفی گردد. به همین دلیل، در ادامه چکیده‌ای از آیین نامه مذکور آمده است.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، در بند هـ تبصره سه قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور، موظف گردید مبلغ یکصد میلیارد ریال تسهیلات موضوع این تبصره را از طریق دفتر همکاری های فن‌آوری ریاست جمهوری، به منظور ایجاد اشتغال مولد برای متخصصان فارغ‌التحصیل ممتاز دانشگاه‌ها و جلوگیری از فرار مغزها با معافیت سهم آورده منظور نماید. ایثارگران فارغ‌التحصیل، شامل رزمندگان، آزادگان، جانبازان و خانواده شهدا نیز در اولویت بودند. بر اساس آیین نامه اجرایی تبصره مذکور مصوب هیئت دولت، کمیته متشکل از دفتر همکاری های فن‌آوری ریاست‌جمهوری (دبیرخانه کمیته)، سازمان

مدیریت و برنامه‌ریزی، سازمان ملی جوانان، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دستگاه اجرایی ذیربط تشکیل و نسبت به بررسی و پذیرش طرح‌ها اقدام گردید. کل اعتبارات موضوع این دستورالعمل به طرح‌های ایجاد اشتغال مولد و به بخش غیر دولتی و به فارغ‌التحصیلان پنج سال اخیر دانشگاه‌ها و نخبگان واگذار می‌شود.

شکل 1. مراحل اصلی روش تحلیل سلسله مراتبی

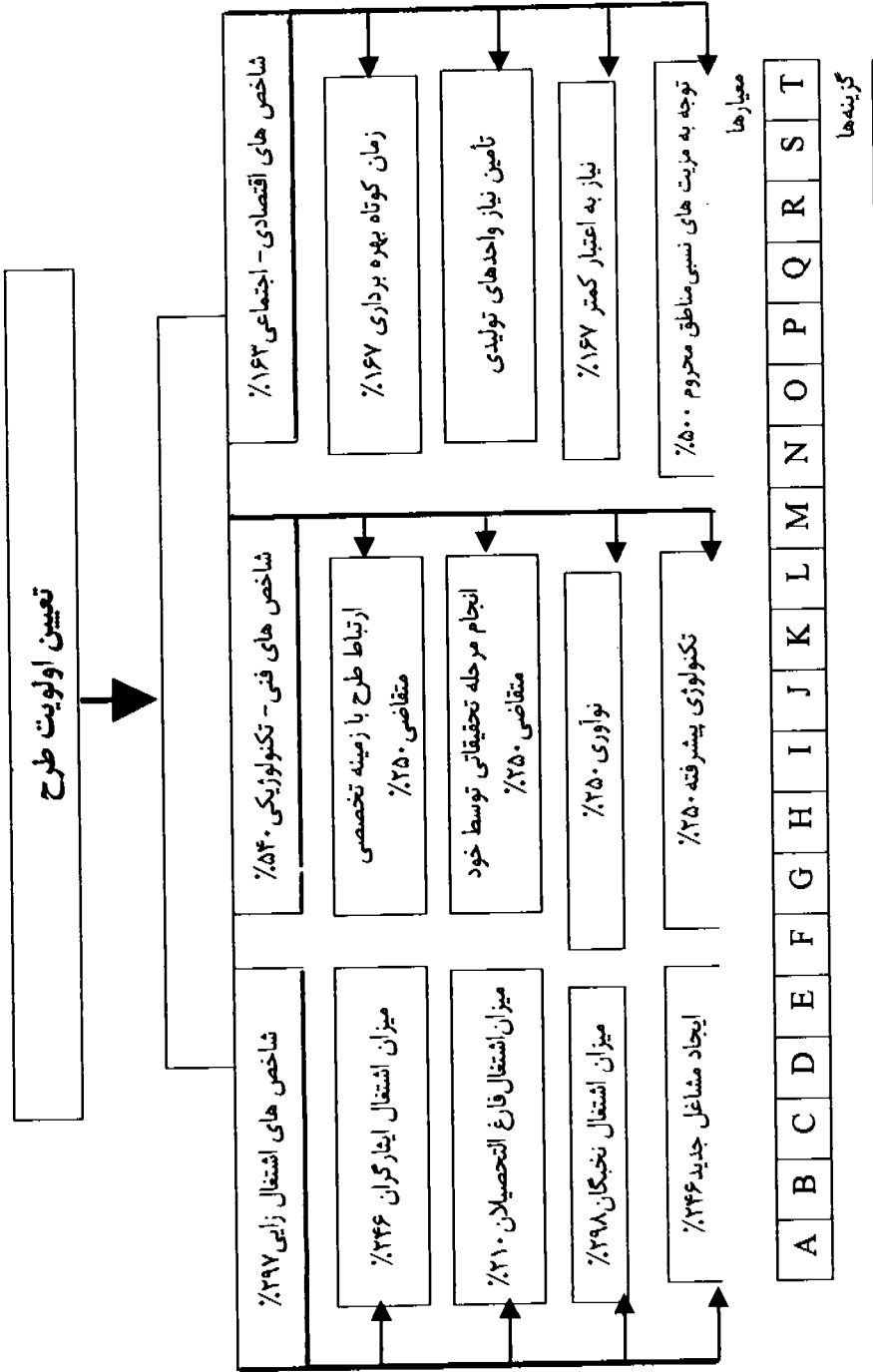
- شرایطی که برای پذیرش طرح‌ها در نظر گرفته شد، به شرح زیر بود.
۱. طرح‌های پیشنهادی باید دارای توجیه اقتصادی بوده و در آنها نیروی انسانی متخصص نقش محوری داشته باشد.
 ۲. طرح‌هایی که منجر به اشتغال ایثارگران فارغ‌التحصیل، شامل رزمندگان، آزادگان، جانبازان و خانواده معظم شهدا می‌شود.
 ۳. طرح‌هایی که منجر به جلوگیری از مهاجرت نخبگان می‌شود.
 ۴. طرح‌هایی که دربرگیرنده تکنولوژی‌های پیشرفته یا جدید یا تکنولوژی‌هایی که موضوعیت آنها برای کشور جدید است، می‌باشد.
 ۵. طرح‌هایی که در زمان کوتاه‌تری به بهره‌برداری می‌رسند.
 ۶. طرح‌هایی که منجر به برآورده ساختن نیازهای واحدهای تولید می‌شود.
 ۷. طرح‌هایی که منجر به ایجاد مشاغل جدید می‌شود.
 ۸. طرح‌هایی که مرحله تحقیقاتی آن توسط متقاضی به انجام رسیده باشد.
 ۹. طرح‌هایی که به نسبت اعتبار موجود مورد درخواست، موجب اشتغال فارغ‌التحصیلان ممتاز و نخبگان بیشتر می‌شود.
 ۱۰. طرح‌هایی که موجب اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی و نخبگان بیشتر می‌شود.
 ۱۱. طرح‌هایی که با توجه به مزیت‌های نسبی در مناطق محروم به اجرا در می‌آیند.
 ۱۲. طرح‌هایی که موضوع آنها در زمینه تخصص متقاضی باشد.

۲. بیان مسئله

بر مبنای بند «ه» تبصره ۳ قانون بودجه و آیین‌نامه اجرایی آن، کمیته‌ای متشکل از سازمان‌های ذیربط تشکیل شده و دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات نیز بر اساس نرخ‌های مصوب شورای پول و اعتبار (بدون یارانه نرخ سود و کارمزد تسهیلات)، در تابستان سال ۱۳۷۹ به تصویب رسید و از طریق رسانه‌های همگانی اعلام گردید.

تا مؤخر مقرر، در مجموع ۳۰۷ طرح متقاضی برخوردار از تسهیلات فوق توسط کمیته دریافت شد و کمیته موظف گردید که از میان طرح‌های دریافتی، ضمن بررسی کارشناسانه، طرح‌هایی که شرایط لازم قید شده در دستورالعمل اجرایی را داشته‌اند، مشخص نموده و سپس به امتیازدهی و تعیین اولویت طرح‌ها بپردازد تا پس از آن، طرح‌های پذیرفته‌شده با تصویب کمیته به بانک عامل معرفی شوند.

شکل ۲. درخت معیار اصلی تصمیم گیری

۳. حل مسئله

کمیته با هدف بررسی دقیق‌تر و اهمیت دادن به شاخص‌هایی چون اشتغال‌زایی، جلوگیری از فرار مغزها، توجه به مناطق محروم، مالکیت ایثارگران در طرح، تأمین نیاز واحدهای تولیدی و مانند آن، کار بررسی طرح‌های دریافتی را آغاز نمود، و بدین منظور، مراحل گردش کار طرح‌های متقاضی استفاده از تسهیلات فوق در کمیته به شرح شکل ۲ به اجرا درآمد. در ادامه، پس از ترسیم درخت تصمیم‌گیری، پرسش‌نامه‌های لازم به منظور انجام مقایسه زوجی تهیه شده و بین افراد کمیته توزیع شد. در پرسش‌نامه‌های تهیه شده، ابتدا مقایسه زوجی گزینه‌ها بر حسب شاخص‌های فرعی و سپس مقایسه شاخص‌های فرعی نسبت به شاخص اصلی برای به دست آوردن میزان اهمیت آنها در زیر گروه مربوطه انجام شده است، و در نهایت، مقایسه زوجی شاخص‌های اصلی نسبت به هدف اصلی صورت گرفته و میزان اهمیت آنها در تعیین اولویت طرح به دست آمد.

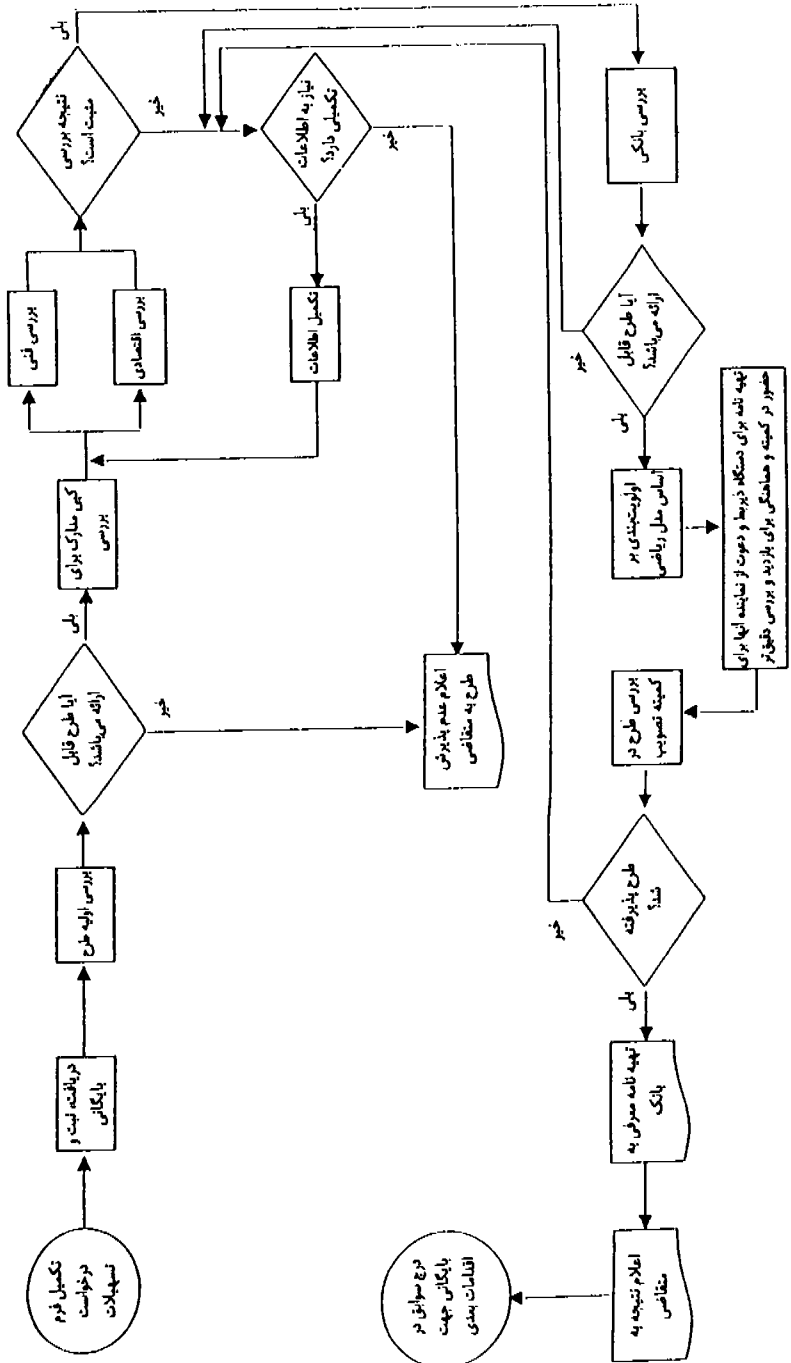
پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، با استفاده از مدل طراحی تهیه شده (AHP_SAW) گروهی و به کمک نرم‌افزار انتخاب‌خبره رتبه‌بندی طرح‌های واجد شرایط به دست آمد که جدول زیر نشان‌دهنده این اولویت‌بندی و میزان تأثیر تک‌تک عوامل در اولویت‌های به دست آمده است.

جدول ۱. میزان تأثیر عوامل در تعیین اولویت طرح ها و امتیاز نهایی آنها

رتبه	تأثیر	1	2	3	4	5	6	7	8	9	رتبه	تأثیر	X
روستای بهار و دوازده	0.10704	0.08121	0.05956	0.06246	0.05468	0.04969	0.04865	0.04839	0.04793	0.04725	0	0.00000	0.00106
رشته بهار	0.00159	0.02090	0.00020	0.00776	0.00319	0.00179	0.00040	0.00299	0.00119	0.00299	0.00299	0.00063	0.00106
جمع شهرها	0.00136	0.01784	0.00017	0.00663	0.00272	0.00153	0.00034	0.00255	0.00102	0.00255	0.00255	0.00000	0.00106
ایستادگی در شهرها	0.00295	0.00704	0.00894	0.00304	0.00335	0.00295	0.00894	0.00402	0.00447	0.00572	0.00572	0.00801	0.00106
میانگین شهرها	0.00136	0.01784	0.00017	0.00663	0.00272	0.00153	0.00034	0.00255	0.00102	0.00255	0.00255	0.00801	0.00106
میانگین استانها	0.00000	0.00000	0.02319	0.00696	0.00000	0.01276	0.00000	0.00000	0.0160	0.0160	0.0160	0.00801	0.00106
میانگین کشورها	0.00343	0.00801	0.00343	0.00801	0.01030	0.00801	0.00572	0.00801	0.00572	0.00572	0.00572	0.00801	0.00106
میانگین منطقه	0.00316	0.00738	0.00738	0.00738	0.00949	0.00738	0.00738	0.00738	0.00738	0.00738	0.00738	0.00738	0.00106
میانگین استانها	0.00382	0.01146	0.01019	0.00637	0.01146	0.00637	0.01019	0.00382	0.00382	0.00382	0.00382	0.00382	0.00106
میانگین شهرها	0.00684	0.00769	0.00684	0.00769	0.00769	0.00684	0.00684	0.00684	0.00684	0.00684	0.00684	0.00684	0.00106
میانگین استانها	0.00684	0.00769	0.00684	0.00769	0.00769	0.00684	0.00684	0.00684	0.00684	0.00684	0.00684	0.00684	0.00106
میانگین کشورها	0.08148	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00106
میانگین استانها	0.08148	0.00011	0.00792	0.00013	0.00084	0.00035	0.00752	0.00030	0.00093	0.00093	0.00093	0.00093	0.00106
میانگین شهرها	0.00080	0.00000	0.00000	0.00758	0.00222	0.00115	0.00019	0.00014	0.00136	0.00136	0.00136	0.00136	0.00106
میانگین استانها	0.00065	0.00076	0.00131	0.00091	0.00343	0.00057	0.00114	0.00091	0.00274	0.00274	0.00274	0.00274	0.00106
میانگین کشورها	0.00065	0.00076	0.00131	0.00091	0.00343	0.00057	0.00114	0.00091	0.00274	0.00274	0.00274	0.00274	0.00106

تایید	تایید	رد	تایید	تایید	تایید	تایید	تایید	رد	تایید	رد
2 0	1 9	1 8	1 7	1 6	1 5	1 4	1 3	1 2	1 1	
0.02550	0.03526	0.03633	0.03773	0.03801	0.04002	0.04043	0.04208	0.04384	0.04408	
0.00080	0.00518	0.00179	0.00398	0.00358	0.00418	0.00199	0.00139	0.00159	0.00557	
0.00295	0.00357	0.00456	0.00316	0.00313	0.00000	0.00357	0.00581	0.00590	0.00223	
0.00068	0.00442	0.00153	0.00340	0.00306	0.00357	0.00170	0.00119	0.00136	0.00476	
0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00812	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	
0.00572	0.00572	0.00572	0.00686	0.00572	0.00572	0.00686	0.00801	0.00801	0.00801	
0.00738	0.00527	0.00527	0.00527	0.00527	0.00738	0.00738	0.00527	0.00738	0.00738	
0.00127	0.00382	0.00637	0.00382	0.00127	0.00637	0.00892	0.00892	0.01019	0.00637	
0.00256	0.00427	0.00598	0.00684	0.00598	0.00769	0.00684	0.00769	0.00684	0.00769	
0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	
0.00078	0.00032	0.00032	0.00030	0.00035	0.00009	0.00219	0.00140	0.00105	0.00035	
0.00164	0.00182	0.00283	0.00114	0.00000	0.00404	0.00000	0.00069	0.00000	0.00000	
0.00171	0.00086	0.00196	0.00076	0.00152	0.00098	0.00098	0.00171	0.00152	0.00171	
XX	XIX	XVIII	XVII	XVI	XV	XIV	XIII	XII	XI	

شکل ۳. مراحل گردش کار طرح های متقاضی استفاده از تسهیلات

۴. نتیجه گیری و پیشنهاد

همان طوری که در جدول ۱ مشخص می‌باشد، تعداد ۱۹ طرح اولویت‌بندی شده‌اند. روش کار در کمیته بدین صورت بوده است که طرح‌های رسیده تا هر جلسه، توسط مدل ریاضی رتبه‌بندی شده‌اند و سپس به ترتیب اولویت در کمیته تصویب با حضور نماینده دستگاه اجرایی ذیربط (دستگاه اعطاکننده مجوز محوری طرح) مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

در این میان، برخی از طرح‌ها، به دلیل مخالفت اصولی دستگاه اجرایی ذیربط (که معمولاً ناشی از تعارض سیاست‌های کاری دستگاه فوق با ایجاد چنین واحدهای فنی و صنعتی رخ می‌داد) طرح پیشنهادی قبل از بحث در کمیته و به رغم داشتن اولویت مردود اعلام شده و از دستور کار خارج می‌شد. در عین حال، در برخی موارد نیز نماینده دستگاه اجرایی ذیربط با دریافت اطلاعات تکمیلی و انجام بازدید یا برگزاری جلسه با متقاضی، متقاعد گردیده و موافقت اصولی خود را با اعطای تسهیلات اعلام می‌نمود. در هر حال، پس از اعلام‌نظر موافق دستگاه اجرایی ذیربط، کمیته نسبت به اعطای وام به متقاضی تصمیم می‌گرفت (دفتر همکاری‌های فن آوری ریاست جمهوری، ۱۳۷۹).

جدول ۱، نشان دهنده وضعیت ۱۹ پروژه متقاضی تسهیلات می‌باشد. شایان توجه است که این محاسبات برای تعداد بسیار بیشتری از پروژه‌ها صورت پذیرفته است. اهم فعالیت‌هایی که دبیرخانه کمیته در سال ۱۳۷۹ انجام داده است، در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. اهم فعالیت‌های دبیرخانه در سال ۱۳۷۹

تعداد طرح‌های بررسی شده	۳۰۷ طرح با میزان وام درخواستی ۱۰۰۰ میلیارد ریال
تعداد طرح‌های معرفی شده	۱۷ مورد با میزان وام درخواستی ۱۱۰ میلیارد ریال
تعداد مکاتبات انجام شده (ارسالی)	حدود ۳۰۰ مورد
تعداد مکاتبات انجام شده (دریافتی)	۱۸۰ مورد
تعداد جلسات برگزار شده با متقاضیان	حدود ۱۰۰ مورد
تعداد جلسات برگزار شده با اعضای کمیته	۱۱ مورد
حجم ارتباطات تلفن	حدود ۲۹۰۰ مورد

اگر از دید مالکیت و اشتغال‌زایی به طرح‌های مصوب کمیته توجه شود، تعداد سهامداران متخصص در طرح‌ها و همچنین تعداد مشاغل تخصصی آنها برای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، به شرح زیر بوده است :

جدول ۳. میزان اشتغال‌زایی طرح‌ها

کل اشتغال‌زایی	اشتغال‌زایی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی					سهامداران				
	جمع	فوق‌دیپلم	لیسانس	فوق‌لیسانس	دکتر	جمع	فوق‌دیپلم	لیسانس	فوق‌لیسانس	دکتر
۹۴۳	۳۰۱	۱۰۱	۱۶۶	۲۴	۱۰	۵۶	۱	۳۳	۱۱	۲۳

علاوه بر این، اکثریت قریب به اتفاق طرح‌ها، مطابق نظر دستگاه‌های اجرایی ذیربط، برای اولین بار در کشور اجرا می‌شوند و امید است که صرفه‌جویی ارزی مناسبی را در پی داشته باشند. همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، دو پروژه M و K به دلیل مخالفت دستگاه اجرایی ذیربط موفق به دریافت تسهیلات نشده‌اند و پروژه R نیز به دلیل اتمام ظرفیت اصلی و ذخیره تسهیلات به توفیق لازم دست نیافت. با توجه به جدول ملاحظه می‌شود که اولویت پروژه R بالاتر از اولویت پروژه S می‌باشد، اما به رغم این موضوع، پروژه R به دلیل اتمام سهمیه موفق به دریافت تسهیلات نشده است، در حالی که پروژه بعدی با این مشکل مواجه نشده و برای دریافت وام به بانک معرفی شده است.

این مسئله، ناشی از اعمال نظر اعضای کمیته تصویب بوده است. زیرا ایشان در جلسه مذکور، موافقت نموده‌اند که طرح R در صورتی می‌تواند واجد شرایط باشد که تا پایان مهلت مقرر در معرفی پروژه‌ها به بانک عامل، پروژه بهتری معرفی نشود و چون تا قبل از اتمام مؤعد قانونی (آخر دی ۱۳۷۹) پروژه دیگری (S) به کمیته معرفی گردیده است و اولویت آن توسط کمیته تصویب، بالاتر از اولویت پروژه R تشخیص داده شده است (به رغم آن که نتیجه مدل ریاضی متفاوت بوده) در نهایت، پروژه S به بانک عامل معرفی شده است. این مهم بیانگر این واقعیت است که اگرچه ساختار اصلی تصمیمات براساس طراحی مدل ریاضی شکل گرفته است، اما در عین حال، کمیته مجاز بوده است با صلاحدید خود تغییرات محدودی را در نتایج مدل اعمال نماید.

به نظر می‌رسد علت این رفتار ناشی از موارد زیر بوده است :

۱. عدم کفایت کامل مدل ریاضی در برآورده ساختن نظرات اعضا.

۲. تغییر نظر اعضای کمیته نسبت به شاخص های اصلی تصمیم نسبت به نظرات اولیه ایشان در شروع کار.

۳. غلبه سلاقی و پیش فرض های تخصصی و تجربی اعضا نسبت به برخی طرح ها.
به هر تقدیر، تسهیلات بند «ه» تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور، بنابر ملاحظات فوق توزیع گردید و امید است که معرفی شدگان بتوانند با تأمین نظر بانک عامل موفق به دریافت تسهیلات شده و زمینه ایجاد بیش از ۱۰۰۰ شغل تخصصی برای نخبگان و فارغ التحصیلان ممتاز کشور را فراهم آورند. اکنون در خصوص عبارت «تأمین نظر بانک عامل» توضیح بیشتری می دهیم.
حقیقت آن است که تسهیلات تبصره سه به لحاظ آن که تسهیلاتی تکلیفی است، عموماً مورد استقبال بانک های کشور قرار نمی گیرد و معمولاً بانک ها به طرق مختلف از اعطای تسهیلات، سرباز می زنند. این مقاومت شبکه بانکی کشور با توجیه کاهش ریسک سرمایه گذاری صورت می پذیرد. کاهش ریسکی که در نهایت موجب افزایش بوروکراسی اداری و طولانی شدن چرخه بررسی تقاضای دریافت تسهیلات در بانک می شود. تجربه دبیرخانه نشان داده است که مهم ترین مشکلات متقاضیان معرفی شده به بانک عامل، شامل موارد زیر می شود.

۱. عدم پذیرش دانش فنی متخصصان داخلی به عنوان بخشی از سهم آورده ایشان.
 ۲. عدم اعطای وام برای خرید زمین، هزینه های پیش از بهره برداری، بخشی از لوازم اداری و مانند آنها که در برخی موارد سهم آورده متقاضی را تا سطح ۴۰٪ افزایش می دهد و این در حالی است که در قانون متقاضی وام از سهم آورده معاف شده است.
 ۳. نرخ بالای تسهیلات بانکی تبصره سه (۱۶-۱۸ درصد برای طرح های صنعتی) موجب گردیده است که جذابیت طرح های مورد نظر دبیرخانه بند «ه» (طرح های با تکنولوژی پیشرفته که متخصصان دانشگاهی در آن نقش محوری دارند) در نزد بانک عامل کاهش یابد. معمولاً بانک عامل تمایل دارد تا به طرح های صنعتی متعارف وام دهد.
- در حال حاضر (دهم مهر ۱۳۸۰) بنا به دلایل فوق، به رغم معرفی بیش از ۱۱۰ میلیارد ریال طرح متقاضی وام، تنها ۲۵ درصد متقاضیان موفق به دریافت وام شده اند و اگر ۲۵ درصد متقاضی دیگری که در شرف اخذ مصوبه ارکان بانک عامل هستند نیز به آن اضافه شود، این عملکرد به ۵۰ درصد خواهد رسید. اگرچه رقم فوق در مقایسه با عملکرد سایر دستگاه های اعطا کننده تسهیلات تبصره سه قابل توجه به نظر می رسد، ولی با یادآوری این نکته که سالانه حداقل نیاز به اعتباری ۱۵۰۰ میلیارد ریالی

برای اشتغال‌زایی برای ۱۵۰۰ نفر فارغ‌التحصیل ممتاز دانشگاهی در کشور می‌باشد، روشن است که تسهیلات بند «ه» تبصره سه، نه به لحاظ کمیت و نه به لحاظ کیفیت (نرخ بهره بالا و بوروکراسی پیچیده آن) نمی‌تواند پاسخگوی هدف‌های قانون‌گذار در این زمینه باشد.

دبیرخانه امیدوار است در سال ۱۳۸۰ با اتکا به تجارب گذشته و با اقدامات زیر روند بررسی کارشناسی طرح‌ها را بهبود بخشیده باشد:

۱. اصلاح گردش کار دبیرخانه.
 ۲. همکاری نزدیک‌تر با اداره اعتبارات بانک عامل.
 ۳. ایجاد صفحه اینترنتی (Web page) اختصاصی برای تبصره سه www.tco.ac.ir/tabserreh3.
 ۴. ایجاد ارتباط ارگانیک با دستگاه‌های اعطاکننده مجوز به منظور تسهیل بروکراسی رایج.
 ۵. گسترش گروه مشاورین دبیرخانه به منظور بررسی صحیح‌تر تقاضاهای رسیده.
- تردید نیست که اقدامات دبیرخانه بدون نقص نبوده است که امید است با تذکر اهل فن، اصلاح شود. در پایان، امیدواریم سایر دستگاه‌های اجرایی کشور نیز با رعایت این سنت حسنه، درصدد اطلاع‌رسانی شفاف اقدامات خود برآیند تا از این طریق زمینه بالندگی و تجربه‌اندوزی مدیران و کارشناسان کشور بیش از پیش فراهم شود.

منابع

الف) فارسی

دفتر همکاری های فن آوری ریاست جمهوری. (۱۳۷۹). گزارش دبیرخانه بند هـ تبصره سه.

ب) انگلیسی

- Casico, W.F. and E.R. Valenzi. (1978). Relation Among Criteria of Police Performance. *Journal of Appl. Psychol*, 63. 22-28.
- Charness A., W.W. Cooper and E. Rhodes. Measuring The Efficiency of Decision Making Units. *Euro. Oper. Res* 2. 929- 944.
- Dychoff, H. (1985). Basic Concepts for a Theory of Evaluation: Hierarchical Aggregation Via Auto Distributive Connectives in Fuzzy Set Theory, *Eur.J. Oper. Res.* 20. 221-233.
- Hosseini, J. (1986). *Decision Analysis and its Application Interfaces Wo – 16*. 75-85.
- Katz, A.I. (1987). The Management, Control of a Telecommunication Project: A Case Study. *Inform. Mgmt* 13, 139-190.
- Khoramshahgol, E. and V.S. Mustakis. (1988). Delphi Hierarchy Process (DHP): A Methodology for Priority Setting Derived from the Delphi Method and Analytical Hierarchy Process, *Eur.J. Oper Res.* 37.347-354.
- Klee, A.J. (1971). The Role of Decision Models in the Evaluation of Competing Environmental Health Alternatives. *Mgmt Sci.* 18. B52 – B67.
- Satty, T.L. (1979). Application of Analytical Hierarchies. *Match. Computers Simulate.* 21, 1-20.
- Schoemaker, P.J, and C.C. Wide. (1982). An Experimental Comparison of Different Approaches to Determining Weights in Additive Utility Models. *MGMT Sci.* 28, 182-196.